

ОСНОВНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ АНКЕТНОТО ИЗСЛЕДВАНЕ НА ОТНОШЕНИЕТО НА БИЗНЕС СРЕДИТЕ КЪМ СТАТИСТИЧЕСКАТА КОНФИДЕНЦИАЛНОСТ

I. ВЪВЕДЕНИЕ¹

Статистическата конфиденциалност² е основен елемент на статистическата дейност от етапа на изграждане и развитие на статистическа информационна система в България. Особено отношение към този въпрос имат частните предприятия и фирми, за които предоставянето на статистическа информация е акт на “нарушаване” на фирмената тайна. Разбираемо е бизнес средите да изпитват страх от разгласяване и предоставяне на индивидуалните им данни на конкурентни фирми, но по отношение на информацията, предавана от тях на органите на статистиката и опазването на статистическата конфиденциалност са дадени достатъчно законови гаранции. Всички принципи от европейското законодателство относно статистическата конфиденциалност са залегнали и в нашето законодателство. В Закона за статистиката в глава VI “**Поверителност на данните и опазване на тайната**” (обн. ДВ, бр. 57 от 25.06.1999 г., изм. и доп., бр. 42 от 27.04.2001 г., изм., бр. 45 от 30.04.2002 г., бр. 74 от 30.07.2002 г., бр. 37 от 4.05.2004 г., в сила от 4.08.2004г., бр.39 от 10.05.2005 г., в сила от 11.08.2005 г.) са регламентирани поверителността на индивидуалните статистически данни, използването им само за статистически цели, задълженията на органите на статистиката по отношение опазването и мерките за защитата. *(Органи на статистиката са Националният статистически институт и съответните структурни звена в министерства, ведомства и други органи на централната и териториалната администрация, които извършват статистическа дейност).*

Анкетното изследване на тема “Отношение на бизнес средите към статистическата конфиденциалност” е включено в Националната програма за статистическите изследвания за 2005 г.³ и е проведено през юли на същата година.

Основната цел на изследването е да се проучи мнението на бизнес средите и същевременно да се подобри информираността им за: статистическата конфиденциалност и опазването и, законовата уредба и сигурността на методите за

---

¹ За първи път в страната бе проведено анкетно изследване за установяване отношението на бизнес средите към статистическата конфиденциалност през 2002 година.

² Под статистическа конфиденциалност се разбира поверителността на индивидуалните статистически данни.

³ Задача № 150 - Раздел I. План за статистическите изследвания на НСИ през 2004 г., т. 2. Други статистически изследвания, подточка 2.1. Статистически изследвания по конкретен повод

защита на данните в НСИ, програмните и организационните мерки, които се предприемат от НСИ и другите органи на статистиката за осигуряване на защитата на конфиденциалните данни използвани за статистически цели.

В анкетното изследване участваха различни по форми на собственост респонденти - държавни, общински и частни фирми. Наблюдението бе извършено върху подизвадка от извадката за регулярното наблюдение на труда за второто тримесечие на 2005 г. (Формуляр Е – Труд, тримесечен), с която се изследват наетите лица, отработеното време, средствата за работна заплата и други разходи за труд, и се проведе едновременно с него. Анкетните карти бяха изпратени по пощата, като при разпространението на част от анкетната карта до респондентите взеха участие и специалисти от териториалните статистически бюра.

Бяха избрани за анкетиране 2979 отчетни единици. Извадката беше стратифицирана по следните признаци: форма на собственост; икономически сектори (номенклатура А 17); и области. Получиха се попълнени анкетни карти от 2946 предприятия (фирми), т.е. относителният дял на отговорилите е над 98%. От тях 2699 са от частния сектор и 247 от обществения.

Въпросите, които бяха отправени към анкетираните фирми се отнасяха до: отношението на бизнес средите към проблемите на статистическата конфиденциалност в ролята им както на потребители на статистически данни, така и като източник на статистическа информация за НСИ; важността на конфиденциалността на данните за дейността им; информираността на бизнес средите по въпросите на статистическата конфиденциалност и разбиранията им за смисъла на конфиденциалността; мнението им за основни групи статистически данни, които трябва да бъдат конфиденциални и сигурно защитени; информираността им за наличието на защита на конфиденциалните статистически данни (в т. ч. предоставяните от тях) в НСИ и дейността на органите на статистиката (Министерство на икономиката, Министерство на труда и социалната политика, Министерство на земеделието и торите и др.); убедеността им в сигурността на защитата на статистическата конфиденциалност от НСИ и органите на статистиката; мнението им за правната защита на конфиденциалността и адекватността на предприеманите в НСИ и останалите органи на статистиката мерки за сигурността на защитата на конфиденциалната информация; мнението им за възможността да се получават конфиденциални данни по неофициален път – чрез служители от НСИ или в органите на статистиката, компютърните мрежи и др.; мнението им за тежестта на

санкциите и административните наказания, предвидени в Закона за статистиката като гаранция за опазване на тайната на индивидуалните данни и много други въпроси.

II. ОСНОВНИ РЕЗУЛТАТИ

1. Използване на статистическата информация в дейността на бизнес средите и проблема за конфиденциалността на статистическите данни

На въпроса “Използвате ли статистическа информация във Вашия бизнес?”, 45.4% от анкетираните фирми⁴ са отговорили, че използват статистическа информация “Рядко”. “Не използват” статистическа информация 39.6% от респондентите, като от тях 40.6% са в частния сектор и 27.9% в общественият. Само 2.1% заявяват, че използват статистическа информация “Много често”, а “Често” – 12.9% (табл.1).

Таблица 1

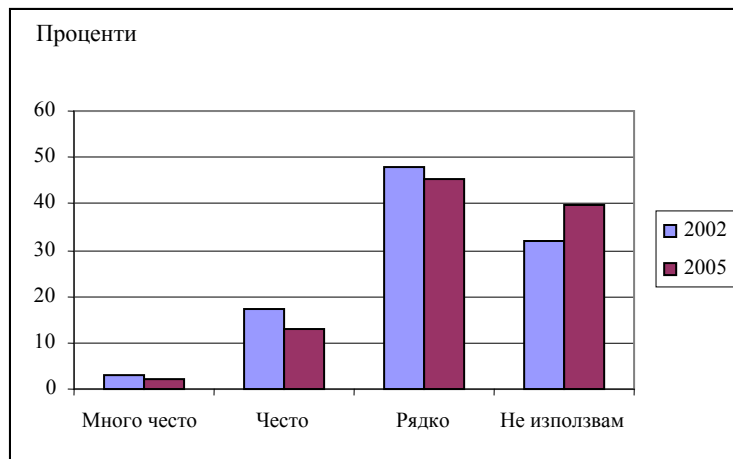
РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ОТГОВОРИТЕ НА АНКЕТИРАНИТЕ ФИРМИ НА ВЪПРОС "ИЗПОЛЗВАТЕ ЛИ СТАТИСТИЧЕСКА ИНФОРМАЦИЯ ВЪВ ВАШИЯ БИЗНЕС?"(ОБЩО И ПО ФОРМА НА СОБСТВЕНОСТ)

Отговори	Общо		Обществен сектор		Частен сектор	
	брой	%	брой	%	брой	%
Много често	63	2.1	9	3.6	54	2.0
Често	380	12.9	56	22.7	324	12.0
Рядко	1334	45.4	113	45.8	1221	45.4
Не ползвам	1163	39.6	69	27.9	1094	40.6
Всичко	2940	100.0	247	100.0	2693	100.0

Прави впечатление, че 22.7% от респондентите в обществения сектор използват статистическа информация “Често”. В частния сектор същият отговор са посочили едва 12% от респондентите. Отговор, че използват “Много често” статистическа информация са дали едва 3.6% от респондентите в обществения сектор и още по-малка част (2%) в частния. Близки са оценките на анкетираните единици от двата сектора по отношение използването на статистическа информация при отговора “Рядко”, който е посочен от 45.8% от респондентите в обществения сектор и 45.4% от частния

В сравнение с изследването проведено през 2002 година, относителния дял на фирмите използващи статистическа информация намалява, а дялът на фирмите не използващи такава информация в своята дейност е нараснал с 7.7% (фиг.1).

⁴ В представения материал се ползват равностойно термините анкетирани фирми, анкетирани единици, респонденти

Фиг. 1 Структура на отговорите на въпрос
 “Използвате ли статистическа информация във вашия бизнес?”
 2002 и 2005 г.

Преобладаващата част от отговорилите анкетирани фирми (87.5%) не са се сблъскали с проблемите на статистическата конфиденциалност и не им е отказвана информация. Само 12.5% от респондентите посочват, че са получили отказ за предоставяне на информация, поради конфиденциалния характер на данните.

На фирмите от частния сектор малко повече от тези в общественния сектор е отказвана информация от НСИ поради конфиденциалност на статистическите данни. Относителният дял на получилите отказ на информация е съответно – 11.8% за общественния сектор и 12.5% за частния сектор.

2. Информираност на бизнес средите по въпросите на статистическата конфиденциалност и предприеманите в НСИ мерки за защита на данните

По-голямата част от респондентите са информирани за следните законови постановки отнасящи се за статистическата конфиденциалност: “Индивидуалните данни се използват само за статистически цели” (74.8%), “Индивидуални статистически данни могат да бъдат предоставени на други лица (фирми) само ако лицето, за което се отнасят, е дало писмено съгласие” (60.7%) и “Служителите в органите на статистиката подписват клетвена декларация за опазване на тайната” (59.5%).

Повече от 1/4 от анкетираните не знаят, че “Служителите в органите на статистиката подписват клетвена декларация за опазване на тайната”. Недостатъчната информираност на респондентите по въпросите на статистическа конфиденциалност проличава особено при оценките им, свързани с конфиденциалността на обобщените

данни. Анкетираните фирми от обществения сектор като цяло са малко по-запознати с въпросите за статистическата конфиденциалност в сравнение с тези от частния сектор.

Значителна част от респондентите (повече от 1/3) не знаят за съществуването и използването в НСИ на специални техники и програмни средства за защита на статистическата конфиденциалност, които обхващат защитата и на предоставяната от тях информация (табл. 2). Непознаването на дейността на НСИ по отношение на осигуряването на защитата на конфиденциалните статистически данни е по-силно изразено в частния сектор.

Таблица 2

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ОТГОВОРИТЕ НА АНКЕТИРАНИТЕ ФИРМИ НА ВЪПРОС "ЗНАЕТЕ ЛИ, ЧЕ В НСИ СЕ ИЗПОЛЗВАТ СПЕЦИАЛНИ МЕТОДИ И ПРОГРАМНИ СРЕДСТВА ЗА ЗАЩИТА НА СТАТИСТИЧЕСКАТА КОНФИДЕНЦИАЛНОСТ?" (ОБЩО И ПО ФОРМА НА СОБСТВЕНОСТ)

Отговори	Общо		Обществен сектор		Частен сектор	
	брой	%	брой	%	брой	%
Да	1088	37.0	116	47.0	972	36.1
Отчасти	813	27.6	63	25.5	750	27.8
Не	1040	35.4	68	27.5	972	36.1
Всичко	2941	100.0	247	100.0	2694	100.0

Прави впечатление, че в сравнение с проведеното през 2002 година изследване, информираността на респондентите относно методите и програмните средства за защита се е повишила.

Същевременно 44.1% от анкетираните фирми са изразили мнение, че биха предоставяли с по-голямо желание статистически данни, ако се убедят в сигурността на средствата за защита в НСИ.

3. Степени и периоди на запазване на статистическата тайна за основните показатели за дейността на фирмите

По-голямата част от анкетираните не считат за конфиденциална адресната информация за фирмите и видът на извършваната от тях икономическа дейност.

Данните за икономическите показатели, свързани с дейността на фирмите - приходи от продажби, разходи за възнаграждения, печалби, данъчни задължения, разходи за дълготрайни материални активи се считат за конфиденциални (с голяма, средна и малка степен) от повече от 82% от анкетираните фирми. Най-висока степен на конфиденциалност се посочва за данните на показателя "Разходи за възнаграждения"(табл. 3).

Таблица 3

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ОТГОВОРИТЕ НА АНКЕТИРАНИТЕ ФИРМИ НА ВЪПРОС "ОТ КАКВО ЗНАЧЕНИЕ ЗА ВАШИЯ БИЗНЕС Е КОНФИДЕНЦИАЛНОСТТА НА СЛЕДНИТЕ ГРУПИ ДАННИ? (ОБЩО И ПО ФОРМА НА СОБСТВЕНОСТ)

Код	Показатели	Общо отговори		Голямо		Средно		Малко		Данните не са конфиденциални	
		брой	%	брой	%	брой	%	брой	%	брой	%
	Общо										
А	Име, адрес и телефонен номер на фирмата	2935	100.00	502	17.10	314	10.70	355	12.10	1764	60.10
Б	Вид на извършваната икономическа дейност	2932	100.00	378	12.89	398	13.57	382	13.03	1774	60.50
В	Брой на поделенията, управлявани от Вашата фирма	2920	100.00	454	15.55	547	18.73	573	19.62	1346	46.10
Г	Брой на наетите лица	2930	100.00	672	22.94	749	25.56	644	21.98	865	29.52
Д	Разходи за възнаграждения	2934	100.00	1532	52.22	750	25.56	306	10.43	346	11.79
Е	Приходи от продажби	2929	100.00	1524	52.03	702	23.97	294	10.04	409	13.96
Ж	Общо разходи за дейността	2927	100.00	1432	48.92	789	26.96	301	10.28	405	13.84
З	Печалба	2918	100.00	1595	54.66	617	21.14	300	10.28	406	13.91
И	Данъчни задължения	2926	100.00	1457	49.75	700	23.92	339	11.59	430	14.70
К	Разходи за дълготрайни материални активи	2925	100.00	1090	37.26	840	28.72	479	16.38	516	17.64

Повече от 1/3 от анкетираниите фирми посочват за приемлив 5-годишния период за статистическа конфиденциалност на данните за икономическите показатели. 10-годишният период за конфиденциалност на групите данни е приемлив за повече от 1/4 от респондентите.

4. Ангажираност на респондентите с предоставяне на информация към органите на статистиката

По отношение предоставянето на статистическа информация респондентите са посочили, че най-голяма е ангажираността им към Националния осигурителен институт и към НСИ. Към НОИ 61.2% от анкетираниите фирми оценяват ангажираността си като голяма, 26.3% като средна и 6.1% като малка. По отношение на НСИ 46.5% от фирмите определят ангажираността си като голяма, 38.7% като средна и 2.1% като малка.

Голяма част от анкетираниите (над 50%) са отговорили, че не са ангажирани с предоставяне на статистически данни по отношение на посочените в анкетната карта организации и потребители (Министерство на икономиката, Министерство на финансите, Министерство на труда и социалната политика, Органи на законодателната, изпълнителната и съдебната власт, Университети, изследователски групи и организации и др.).

5. Сигурност в защита на статистическите конфиденциални данни от нерегламентиран достъп

Основната част от анкетиранияте фирми са на мнение, че органите на статистиката “опазват конфиденциалността на бизнес данните от нерегламентиран достъп” и “не разпространяват информация, чрез която отделната фирма или нейните данни могат да бъдат идентифицирани”.

Според мнението само на 3.9% от анкетиранияте фирми, конфиденциалните статистически данни не са защитени сигурно в НСИ и съответно според 5.2% от респондентите конфиденциалните данни не са защитени сигурно от останалите органи на статистиката.

Голяма част от респондентите са убедени в сигурната защита на конфиденциалните статистически данни. Повече от 1/3 са на мнение, че от НСИ се осигурява сигурна защита на конфиденциалните статистически данни, а 20.7% са изразили съгласие с това твърдение “до известна степен”.

6. Тежестта на санкциите и административните наказания, предвидени в Закона за статистиката и адекватността на прилагането им

На повече от половината от анкетиранияте фирми е известно, че съществуват административни наказания – глоби, за предоставяне на индивидуални данни от служители на органите на статистиката, предвидени в Закона за статистиката. Отговорите на респондентите показват, че по тези въпроси респондентите от обществения сектор са по-добре информирани в сравнение с частния сектор. Голям е относителният дял (29.1%) на анкетиранияте, които са отговорили, че “Не знаят” за предвидените в Закона за статистиката административни наказания за предоставяне на индивидуални данни от служители на органите на статистиката.

Значителна част (40.7%) от анкетиранияте фирми приемат, че “размерът на административните наказания от 1000 до 2000 лв. е достатъчна гаранция за опазване на тайната на индивидуалните данни”. Почти 1/4 от фирмите са посочили че определения размер на административни наказания не е гаранция за опазване на тайната на индивидуалните данни.

Според мнението на 28.8 % от респондентите “административните наказания за разпространение на индивидуални данни са адекватно прилагани от служителите на органите на статистиката”. Почти същия е относителния дял (28.7%) на анкетиранияте фирми изразяват обратното мнение и считат, че административните наказания за

разпространение на конфиденциални данни от служители на органите на статистиката не се прилагат адекватно.

По-голямата част от респондентите (57.3%) считат, че разпространяването на индивидуални данни от служители на органите на статистиката трябва да се разглежда и като криминално престъпление (включване на състав на престъпление в Наказателния кодекс).

7. Възможности за получаване на конфиденциални статистически данни по неофициален път, необходимост от допълнителни мерки за защитата им и предложения и препоръки на респондентите

Повече 1/3 от анкетираните фирми са на мнение, че не могат да се получат конфиденциални данни по неофициален път, но 28.1 % от фирмите са убедени, че по неофициален път може да се получат конфиденциални данни от служители на НСИ (табл. 4).

Значителна част от респондентите (29.2%) са на мнение, че могат да получат конфиденциални данни от компютърната мрежа на НСИ.

По отношение на възможността за получаване на конфиденциални данни по неофициален път от “други източници” мнението на анкетираните е изразено твърде категорично – 70.3 % от тях считат, че по неофициален път не могат да се получат конфиденциални статистически данни от други източници.

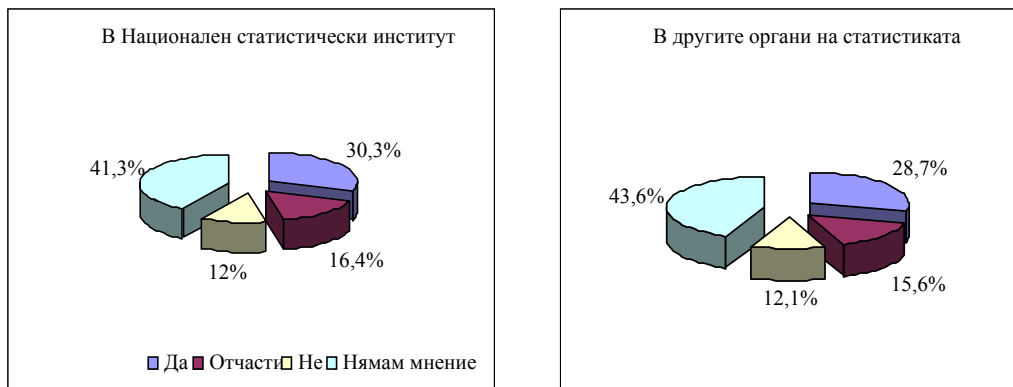
Таблица 4

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ОТГОВОРИТЕ НА РЕСПОНДЕНТИТЕ НА ВЪПРОС "СМЯТАТЕ ЛИ, ЧЕ МОГАТ ДА СЕ ПОЛУЧАТ КОНФИДЕНЦИАЛНИ ДАННИ ПО НЕОФИЦИАЛЕН ПЪТ ОТ ПОСОЧЕНИТЕ ИЗТОЧНИЦИ?" (ОБЩО И ПО ФОРМА НА СОБСТВЕНОСТ)

Код	Отговори Източници	Общо отговори		Да		Отчасти		Не	
		брой	%	брой	%	брой	%	брой	%
	Общо								
А	Служители на НСИ	2927	100.0	821	28.1	1091	37.2	1015	34.7
Б	Служители на другите органи на статистиката	2921	100.0	729	25.0	1159	39.6	1033	35.4
В	Компютърната мрежа на НСИ	2918	100.0	853	29.2	1213	41.6	852	29.2
Г	Компютърната мрежа на другите органи на статистиката	2895	100.0	751	25.9	1223	42.3	921	31.8
Д	Други източници	1377	100.0	157	11.4	252	18.3	968	70.3

Близо половината от анкетираните фирми считат, че в една или друга степен допълнителни мерки за подобряване защитата на статистическите конфиденциални данни би трябвало да се предприемат както в НСИ, така и в другите органи на статистиката (фиг. 2)

Фиг. 5 Структура на отговорите на въпрос
 “Смятате ли, че е необходимо да се вземат допълнителни мерки за подобряване защитата на статистическите конфиденциални данни?”

Предложенията и препоръките на респондентите от бизнес средите се свеждат основно до:

- статистическите данни да се използват само за статистически цели, да се опазват и да бъдат сигурно защитени;
- да се спазват законите за опазване на индивидуалните данни; да има строг контрол;
- да се въведат по-високи административни наказания и търсене на съдебна отговорност по облекчени съдебни процедури;
- да има по-голямо обществено популяризиране на предприетите мерки за защита на конфиденциалните данни, за да се постигне масова информираност по въпроса;
- да се намали броя на статистическите наблюдения.